

# Müstəqil Azərbaycanın xilaskarı və qurucusu

**Azərbaycan dövlət müstəqilliyini yenidən bərpa etdiyi ilk illərdə respublikamızda normal idarəetmə sisteminin yaradılmaması nəticəsində siyasi qütbləşmə dərinləşmişdi, iqtisadiyyat tənəzzülə uğramışdı, əhəlinin sosial vəziyyəti hədsiz dərəcədə ağırlaşmışdı. Hakimiyyətdə olan AXC-Müsavat cüt-lüyünün səriştəsizliyi, ölkədə fəaliyyət göstərən silahlı dəstələrin 1993-cü ilin əvvəllərindən başlayaraq yol verdikləri başıpozuq əməllər, bölgələrdə separatçılıq və parçalanma meyllərinin baş qaldırması qardaş qırğınına və vətəndaş müharibəsinə zəmin yaratmışdı. Azərbaycan bir dövlət kimi məhv olmaq təhlükəsi ilə üzləşmişdi.**

Mövcud hakimiyyət isə bu problemləri aradan qaldırmaq gücündə deyildi. Bax, belə bir acınacaqlı, eyni zamanda, müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsinin yaşandığı vaxtda xalq ölkəni dəhşətli fəlakətlərdən xilas etməyə qadir yeganə şəxsiyyətin məhz Heydər Əliyev olduğunu dərinləndirirdi. Ona görə də ümummilli lideri təkidlə paytaxta dəvət etdi. Beləliklə, ulu öndər 1993-cü il iyunun 9-da Naxçıvandan Bakıya gəldi və buradan da ayrı-ayrı siyasi qruplaşmaların məqsədləri naminə qardaş qanı axıdılan Gəncəyə yola düşdü və burada mövcud vəziyyətlə ətrafı tanış oldu, şəhər sakinləri və hərbi qulluqçularla görüşdü. Ümummilli lider sonra paytaxta qayıdaraq, iyunun 15-də respublika Ali Sovetinin növbəti sessiyasında Gəncə hadisələri barədə qəti fikrini bildirdi. Eyni zamanda, bu sessiyada böyük səsçoxluğu ilə Azərbaycan Ali Sovetinin Sədri seçildi.

Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdışı ilə ölkənin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi, elmi-mədəni həyatında, beynəlxalq əlaqələrdə dönüş yarandı. Ulu öndərin həyata keçirdiyi təxirəsalınmaz tədbirlərin nəticəsi kimi, ordumuzun formalaşdırılması, Azərbaycanın milli mənafələrini qorumağa qadir nizami silahlı qüvvələrin yaradılması, torpaqlarımızın müdafiə olunması ilə bağlı mühüm addımlar atılması, ən başlıcası isə 1994-cü ildə Ermənistan ilə Azərbaycan arasında atəşkəsin elan olunması erməni faşizminə ərazilərimizin işğalını genişləndirməyə imkan vermədi. Müdrik rəhbər, eyni zamanda, atdığı qətiyyətli addımlarla özünü qabarıq göstərən iqtisadi tənəzzülün, vətəndaş müharibəsinin qarşısını aldı, dövlətçilik ənənələrinin və sabitliyin bərpasına nail oldu.

Bütün bunlarla bərabər, dahi öndər müdrik siyasəti ilə həyata keçirdiyi tədbirlər sayəsində "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasını reallaşdırdı, 1995-ci ildə Konstitusiyanın qəbul edilməsini, Şərqlə Qərbi birləşdirən qədim İpək Yolunun bərpası və digər tələyüklü layihələri gerçəkləşdirdi.

Heydər Əliyevin müdrik siyasəti nəticəsində Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafında qısa zamanda müsbət nəticələr müşahidə olundu. İqtisadi azadlıq və sosial ədalət prinsipləri əsasında torpaq üzərində yeni mülkiyyət münasibətlərini yaratmaq, ölkənin iqtisadi müstəqilliyini, o cümlədən, ərzaq təminatını gerçəkləşdirmək və nəticə etibarilə Azərbaycan xalqının maddi rifahını yüksəltmək məqsədilə MDB məkanında ilk dəfə olaraq aqrar islahatı həyata keçirildi. Bazar iqtisadiyyatı prinsiplərinin, sahibkarlıq sinfinin formalaşdırılması məqsədilə dövlət tərəfindən zəruri addımlar atıldı. Sahibkarlığın inkişafı və bu sahədə mövcud problemlərin aradan qaldırılması üçün ardıcıl dövlət proqramları qəbul edildi, qanunvericilik bazası yaradıldı.

İqtisadiyyatda aparılan islahatlar, qanunvericiliyin, vergi və bank sistemlərinin sürətlə dəyişən iqtisadi şəraitə uyğunlaşdırılması, bazar iqtisadiyyatı prinsiplərinə cavab verən yeni iqtisadi siyasətin həyata keçirilməsi Azərbaycanın dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasına, dövlətlərarası münasibətlərin fəal subyektinə çevrilməklə dünya miqyasında layiqli yer tutmasını şərtləndirdi.

Ulu öndərin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə Azərbaycanda reallaşdırılan iqtisadi islahatlar qısa bir zamanda uğurlu nəticələr verərək iqtisadi inkişafa gətirib çıxardı, ölkəmizin qüdrətli iqtisadi dayaqları üçün əsaslar yaratdı, sənayenin ümumi daxili məhsulda xüsusi çəkisi 1993-cü ilə nisbətən 37,4 faiz bəndi artaraq 2002-ci ildə 12,6 faiz təşkil etdi. İqtisadiyyatın bütün sahələrində aparılan məqsədyönlü və ardıcıl islahatlar, sənaye, tikinti, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı və ticarətdə əldə edilən yüksək nailiyyətlər nəticəsində ölkədə ümumi daxili məhsul istehsalı 1996-2002-ci illər ərzində 71 faiz artaraq 6,1 milyard manata çatdı.

Respublikada ictimai siyasi sabitliyin bərqərar olması daxili və xarici investorlar üçün əlverişli şərait yaratdı və 1993-2002-ci illər ərzində ölkənin istehsal və qeyri-istehsal sahələrinin inkişafına 8,2 milyard manat investisiya yönəldildi,

onlarla mühüm əhəmiyyət kəsb edən obyektlər tikilərək istifadəyə verildi. Xarici investorların ölkə iqtisadiyyatına vəsait yönəltməsi, eyni zamanda, ölkələrarası münasibətlərin inkişafına, Azərbaycanın milli maraqlarının təmin olunmasına müsbət təsir göstərdi. Həmin dövrdə ümumi sahəsi 6,7 milyon kvadratmetr olan yeni yaşayış evləri, 31,1 min şagird yerlik ümumtəhsil məktəbləri, 2,2 min yerlik məktəbəqədər təhsil müəssisələri, 1,5 min çarpayılıq xəstəxana və növbədə 3 min nəfər qəbul edən ambulatoriya-poliklinik müəssisələri istifadəyə verildi.

Milli dövlət quruculuğu islahatlarının uğurla həyata keçirilməsi, qanunvericiliyin Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması, demokratik dəyərlərə əsaslanan hüquq və məhkəmə sisteminin formalaşdırılması, söz və vicdan azadlığının təmin edilməsi, çoxpartiyalı sistemin bərqərar olması sosial ədalət prinsipinə, bəşəri dəyərlərə, Azərbaycan xalqının milli mənafələrinə əsaslanan milli dövlətçilik modelinin formalaşmasını şərtləndirdi. Bu kontekstdə müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının qəbul olunması və ilk parlament seçkilərinin keçirilməsi ulu öndərin dövlət quruculuğu islahatlarının əsas nailiyyətləri sırasında xüsusilə diqqət çəkdi. Müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanaraq, 1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilməsi dövlət quruculuğu tarixində keyfiyyətə yeni mərhələnin başlanğıcı oldu.

Ümummilli liderin uzaqgörən siyasətinin təntənəsi olan "Əsrin müqaviləsi" ölkəmizin enerji potensialının milli mənafələrə uyğun şəkildə dünya bazarına çıxarılmasına, iqtisadiyyatın digər sahələrinin inkişafına imkan yaratmaqla yanaşı, dövlət müstəqilliyimizin möhkəmlənməsinin mühüm təminatına çevrildi. Ulu öndərin müəllifi olduğu yeni neft strategiyası, həm də Azərbaycanın postsovet məkanında Qərbin transmilli neft şirkətləri ilə böyük miqyasda saziş imzalayan ilk dövlət kimi Xəzərdə beynəlxalq əməkdaşlığın əsasını qoyması ilə diqqət çəkdi. Neftin dünya bazarlarına çıxarılması üçün 1996-cı ildə Bakı-Novorossiysk, 1999-cu ildə Bakı-Supsa ixrac neft kəmərlərinin istismara verilməsi, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin inşasına dair sazişin imzalanması ilə karbohidrogen ehtiyatlarının ixrac marşrutlarının şəxələndirilməsi təmin edildi.

Neft strategiyasının ən böyük uğurlarından olan Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri ilə yanaşı, Azərbaycan qazının ixracının təmin olunması üçün ümummilli liderin təşəbbüsü ilə Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin inşasına başlandı. 1999-cu ildə Heydər Əliyevin fərmanları ilə neft yataqlarının xarici şirkətlərlə birgə işlənməsindən əldə edilən mənfəət neftin satışından daxil olan vəsaitlərin səmərəli idarə edilməsi, həmin gəlirlərin prioritet sahələrin inkişafına yönəldilməsini təmin etmək üçün Dövlət Neft Fondu yaradıldı. Fond karbohidrogen ehtiyatlarının ölkə əhalisinin və gələcək nəsillərin yüksək rifahına, hərtərəfli inkişafına yönəldilməsində səmərəli mexanizmə çevrildi.

Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən infrastrukturun inkişafı siyasətinin mərkəzində Azərbaycanın nəqliyyat sisteminin beynəlxalq sisteme sürətli və məqsədyönlü inteqrasiyası

dururdu. Bu istiqamətdə reallaşdırılan mühüm tədbirlər çərçivəsində ölkə ərazisindən keçən beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin hüquqi çərçivəsinin formalaşdırılması və bu dəhlizlərə əlavə yük axınlarının cəlb edilməsinə zəmin yaranan TRASEKA ("Şərqlə-Qərbi beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi"), Şimal-Cənub, İNO-GEYT layihələrinin həyata keçirilməsi, eləcə də infrastrukturun daha da müasirləşdirilməsi istiqamətində görülən sistemli işlər nəticəsində Azərbaycan Xəzər bölgəsində əsas logistik-nəqliyyat qovşağına və beynəlxalq əhəmiyyətli neft-qaz tranziti ölkəsinə çevrildi.

Azərbaycanda ictimai-siyasi, makroiqtisadi sabitliyin bərqərar olmasının ardınca ulu öndərin həyata keçirdiyi dayanıqlı, mükəmməl və müsbət beynəlxalq təcrübəyə uyğun normativ hüquqi bazaya əsaslanan sosial siyasət əhəlinin həyat səviyyəsində və iş yerləri ilə təmin olunmasında əhəmiyyətli dəyişikliklərə gətirib çıxardı. Ümummilli liderin rəhbərliyi ilə reallaşdırılan layihələr sayəsində artıq 1996-cı ildə sosial göstəricilərin dinamikasında müsbət meyllər özünü göstərməyə başladı. Əldə olunan uğurlu nəticələr müxtəlif illərdə ayrı-ayrı kateqoriyalı şəxslərin sosial müdafiəsinin gerçəkləşməsi üçün iqtisadi zəmin yaratdı. Bu məqsədlə çoxsaylı qanunlar qəbul edildi, şəhid ailələrinin, müharibə və 20 Yanvar əillərinin, veteranların, qaçqınların, məcburi köçkünlərin sosial təminatının gücləndirilməsi üçün fərman və sərəncamlar imzalandı.

Beləliklə, ulu öndərin xilaskarlıq missiyası və Azərbaycanın hərtərəfli inkişaf strategiyası ölkəmizi dağılmaq təhlükəsindən xilas etdi, iflic vəziyyətinə düşmüş iqtisadiyyatın bərpası və inkişafını, uğurlu neft strategiyasının reallaşdırılmasını, müdrik diplomatiyanın həyata keçirilməsi ilə dünyada birliyə Azərbaycanın etibarlı tərəfdaşına çevrilməsini, beynəlxalq aləmdə layiqli yer tutmasını şərtləndirdi, Azərbaycanın suveren dövlət olaraq gələcək uğurlarının reallaşmasına möhkəm təməl yaratdı.

Burada bir məsələ də xatırlatmaq istərdim. Ümummilli lider Heydər Əliyev yenidən Azərbaycan rəhbərliyinə gələndə müharibə şəraitində yaşayan ölkədə silahlı qüvvələr acınacaqlı durumda idi. Ona görə də ulu öndər siyasi fəaliyyətində, ilk növbədə, bu məsələyə xüsusi diqqət yetirdi, zəngin dövlətçilik təcrübəsi, qətiyyətli və ardıcıl siyasəti ilə mürəkkəb şəraitdə ordu quruculuğuna yeni məzmun verdi və ölkədə müasir ordu formalaşdırılmasının əsasını qoydu.

Yeri gəlmişkən, o illərdə ulu öndərin tarixi xidmətlərindən biri də yeni formalaşdırıldığı ordunun gücü ilə Horadizin düşməndən azad edilməsi oldu və bununla da Azərbaycan torpaqlarının müharibə yolu ilə geri alınmasının mümkünlüyü təsdiqlədi.

Ümummilli liderin ordu quruculuğu istiqamətində diqqətçəkən fəaliyyəti sırasında dahi rəhbər tərəfindən tarixi varislik ənənəsinə sadiq qalaraq 1998-ci il mayın 22-də imzaladığı fərmanla Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə ilk əlahiddə Azərbaycan korpusunun qurulduğu günün – iyunun 26-nın Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələr Günü elan edilməsi, 1999-cu il fevralın 20-də Silahlı Qüvvələrin Hərbi Akademiyasının yaradılması, 2001-ci il avqustun 20-də respublikamızda fəaliyyət göstərən hərbi məktəblərin sta-

tusunun artırılması və nəhayət, 2002-ci il avqustun 17-də Silahlı Qüvvələrə Yardım Fondunun təsis olunması haqqında imzaladığı fərmanlar xüsusi önəm daşıyır. Azərbaycanda bu gün güclü maddi-tədris bazasının, müasir texnologiyalara malik, yeni tədris metodları ilə fəaliyyət göstərən, nailiyyətləri ölkəmizin sərhədlərindən də uzaqlara yayılan hərbi təhsil sistemi məhz sadalanan fərmanların uğurlu icrası nəticəsində mövcudluğunu tapıb.

Azərbaycanda hərbi quruculuq son 18 ildə yüksələn xətlə inkişaf edib. Prezident İlham Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi bu dövr ərzində hərbi quruculuq məsələsinə prioritet istiqamətlərdən biri kimi yanaşır. Xatırladım ki, hələ 2003-cü ildə andıçmə mərasimindəki nitqi zamanı dövlətimizin başçısı bununla bağlı deyib: "Azərbaycanda ordu quruculuğu sahəsində də böyük işlər görülmüşdür. Ölkəmizdə güclü ordu yaradılmışdır və bu proses davam edəcəkdir. Bu məsələ daim mənim diqqət mərkəzimdə olacaqdır. Azərbaycanın çox güclü ordusu olmalıdır. O, qarşıda duran bütün məsələləri həll etmək iqtidarında olmalıdır. Əminəm ki, Azərbaycanın iqtisadi potensialı ordumuzun ən yüksək standartlara cavab verməsinə və qarşıda duran bütün vəzifələri yerinə yetirməsinə imkan verəcəkdir".

Ölkə rəhbəri fəaliyyətində bu vədinə daim sadiq qaldı, respublikamızda ordunun gücləndirilməsi ilə bağlı olduqca mühüm işlər gördü, silahlı qüvvələrimizdə keyfiyyət və kəmiyyət dəyişikliklərini reallaşdırdı. Əsgər və zabitlərimizin mənəvi-psixoloji, döyüş ruhu, sosial, ictimai, texniki-təchizat, silah-sursat, peşəkarlıq keyfiyyətləri daim diqqət mərkəzində saxlanıldı. Bunun nəticəsində 2016-cı il aprelin 2-də Ermənistan ordusunun təxribatlarına cavab olaraq, ordumuz sürətli əks-hücum əməliyyatı ilə düşməni ağır məğlubiyyətə uğradaraq, Füzuli, Cəbrayıl və Ağdərə rayonlarının işğal altındakı ərazilərinin 2 min hektardan çox hissəsini qəsbkardan təmizlədi, minlərlə hektar ərazi hərbiçilərimizin tam nəzarətinə keçdi. Aprel döyüşlərindən iki il sonra – 2018-ci ilin mayında isə Günnüt zəfəri qazanıldı. Bu uğurlu əməliyyat nəticəsində Naxçıvanın 11 min hektardan artıq ərazisi və Şərur rayonunun Günnüt kəndi düşməndən azad olundu. Nəhayət, Azərbaycan Ordusu 2020-ci il iyul ayının 12-16-da Tovuz rayonu istiqamətində düşmənin daha bir məqsədyönlü təcavüzkar hərəkətinə layiqli cavab verdi.

Lakin bütün bunlar Ermənistanla dərslər olmadı, düşmən məkrli niyyətlərini davam etdirdi və həmin il sentyabrın 27-də yeni bir təxribat törədərək, ölkəmizə hücum keçdi, müxtəlif növ silahlardan, o cümlədən, ağır artilleriyadan istifadə edərək yaşayış məntəqələrimizi və hərbi qəşlərimizi bir neçə istiqamətdən atəşə tutdu. Bu cinayət qarşılığında isə Azərbaycan Ordusu əks-hücum əməliyyatlarına başladı. Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ordumuz 44 gün davam edən müharibədə möhtəşəm qələbə qazanaraq, dünya herb tarixinə yeni şanlı səhifələr yazdı. Silahlı qüvvələrimiz döyüş meydanında Ermənistanın "güclü, məğlubedilməz" ordu mifini birdəfəlik darmadağın etdi.

**Sevinc HÜSEYNOVA,**  
**Milli Məclisin deputatı**